

แนะนำหนังสือ พระพุทธปฏิมาวัดโพธิ์

ศานติ ภัคดีคำ*

เนื่องในโอกาสอายุ ๙๖ ปี ของพระธรรมปัญญาบดี (ถาวร ติสฺสานุกโร) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ คณะสงฆ์วัดพระเชตุพนและคณะศิษยานุศิษย์ได้จัดงานบำเพ็ญกุศล ในวันที่ ๒๖ - ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๕ และได้จัดพิมพ์หนังสือพระพุทธปฏิมาวัดโพธิ์เป็นที่ระลึกในงานนี้

พระราชเวที บรรณาธิการหนังสือ “พระพุทธปฏิมาวัดโพธิ์” ได้กล่าวถึงความสำคัญของพระพุทธปฏิมาวัดโพธิ์ และเหตุผลในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า

วัดโพธิ์เป็นศูนย์รวมพระพุทธรูปที่มีในประเทศไทยเกือบทุกยุคทุกสมัยที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระพุทธรูปมาจากหัวเมืองต่างๆ ที่ถูกทิ้งร้างบ้าง ที่ชำรุดทรุดโทรมปรักหักพังบ้าง รวม ๑,๒๔๘ องค์ ลงมาบูรณปฏิสังขรณ์หล่อพระศอกต่อพระเศียรพระหัตถ์พระบาทบ้าง แล้วประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถ พระวิหารทิศ พระระเบียง พระวิหารคด ประมาณ ๘๐๐ กว้างศ์ นอกนั้นพระราชทานให้เจ้านายขุนนางนำไปประดิษฐานตามวัดวาอารามอื่นๆ...

หนังสือ “พระพุทธปฏิมาวัดโพธิ์” เล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวข้างต้น

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วัตถุประสงค์สำคัญในการจัดทำหนังสือพระพุทธรูปภูมิมาวัดโพธิ์
นี้นอกจากชี้ให้เห็นถึงประวัติความเป็นมา คุณค่าที่สำคัญอัน
เก่าแก่แต่โบราณแล้ว ยังต้องการที่จะปลุกจิตสำนึกให้รู้จักรักษา
สมบัติของชาติและพระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ที่ประชาชน
คนไทยจะต้องช่วยกันรักษา...

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๕ นี้ ถือเป็นปีมงคลมีการฉลอง
พระพุทธชยันตี ครบ ๒๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
ในวันวิสาขบูชา วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๕๕ และในส่วนของ
วัดพระเชตุพน จะจัดงานฉลองอายุ ๙๖ ปี พระธรรมปัญญาบดี
(ถาวร ติสฺसानุกโร) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน วันที่ ๒๗ พฤษภาคม
๒๕๕๕ จึงถือโอกาสจัดพิมพ์หนังสือพระพุทธรูปภูมิมาวัดโพธิ์
เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสอันเป็นมงคลดังกล่าวข้างต้น...

หนังสือพระพุทธรูปภูมิมาวัดโพธิ์ แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๔ บท คือ

บทที่ ๑ พระพุทธรูปภูมิมาวัดโพธิ์ เรียบเรียงโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศานติ
ภักดีคำ เนื้อหาในบทนี้กล่าวถึงประวัติของวัดพระเชตุพนตั้งแต่แรกสร้าง ที่มาของ
พระพุทธรูปภูมิมาวัดโพธิ์ โดยแบ่งเป็นพระพุทธรูปภูมิมาวัดโพธิ์ครั้งรัชกาลที่ ๑ ได้แก่
พระพุทธรูปที่อัญเชิญมาจากหัวเมืองหรือพระอารามอื่น เช่น พระพุทธรูปที่เชิญมา
จากเมืองพิษณุโลก เมืองสวรรคโลก (ศรีสัชนาลัย) เมืองสุโขทัย และเมืองลพบุรี
เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปของวัดโพธารามเดิม และพระพุทธรูปที่สร้าง
ขึ้นใหม่ พระพุทธรูปภูมิมาวัดโพธิ์ครั้งรัชกาลที่ ๓ และพระพุทธรูปภูมิมาวัดโพธิ์ครั้ง
รัชกาลที่ ๔

บทที่ ๒ พุทธศิลป์พระพุทธรูปภูมิมาวัดโพธิ์ เรียบเรียงโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง ในบทนี้เป็นกรการกล่าวถึงแนวคิดเรื่องพระพุทธรูปมา
กับการเป็นรูปแทนพระพุทธองค์ พระพุทธรูปปางต่างๆ โดยเฉพาะพระพุทธรูป
ปางต่างๆ ตามพระมตีสมาเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส และ
พระพุทธรูปสมัยต่างๆ ภายในวัดโพธิ์ โดยอธิบายถึงพุทธศิลป์ของพระพุทธรูป
ของไทย คือ พระพุทธรูปศิลปะทวารวดี พระพุทธรูปศิลปะศรีวิชัย พระพุทธรูปศิลปะ

ลพบุรีหรือเขมรในประเทศไทย พระพุทธรูปศิลปะหริภุญชัย พระพุทธรูปศิลปะล้านนา พระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย พระพุทธรูปศิลปะอยุธยา พระพุทธรูปศิลปะธนบุรี และพระพุทธรูปศิลปะรัตนโกสินทร์

บทที่ ๓ พระพุทธปฏิมาสำคัญวัดโพธิ์ เรียบเรียงโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภัคดีคำ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง เนื้อหาในบทนี้กล่าวถึงประวัติที่มาและลักษณะทางพุทธศิลป์ของพระพุทธรูปสำคัญในวัดพระเชตุพน คือ พระพุทธเทวปฏิมากร พระประธานในพระอุโบสถ พระพุทธโลกนาถ หรือ พระโลกนาถ พระพุทธมารวิชัย หรือพระเจ้าตรัสในควงไม้พระมหาโพธิ์ พระพุทธชินราช หรือพระพุทธเจ้าเทศนาพระธรรมจักร พระพุทธชินศรี หรือ พระนาคปรก พระป่าเลไลยก์ หรือพระป่าลีไลยก์ พระพุทธศาสดา พระประธานศาลาการเปรียญ พระพุทธไสยาส พระนอนวัดโพธิ์ พระศรีสรรเพชญ์ และพระพุทธรูปเจดีย์ที่ประดิษฐานพระพุทธปฏิมา พระพุทธรูปประธานในพระวิหารทิศเหนือ मुखหลัง พระพุทธรูปประธานในพระวิหารทิศใต้ मुखหลัง พระพุทธรูปประธานในพระวิหารทิศตะวันตก मुखหลัง พระพุทธรูปสำคัญในพระระเบียง พระพุทธรูปสำคัญในพระวิหารคด พระพุทธรูปสำคัญในพระระเบียงพระมหาเจดีย์สี่รัชกาล พระพุทธรูปสำคัญในพระตำหนักवासกรี

บทที่ ๔ จาริกฐานพระพุทธปฏิมาวัดโพธิ์ เรียบเรียงโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภัคดีคำ และอาจารย์พอล สุกใส เนื้อหาในบทนี้กล่าวถึงจาริกฐานพระพุทธปฏิมาเดิมสมัยสุโขทัย จาริกฐานพระพุทธปฏิมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รวมทั้งอักษรและอักษรวิธีในจาริกฐานพระพุทธปฏิมาวัดโพธิ์ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น อักษรและอักษรวิธีที่ปรากฏในจาริกฐานพระพุทธปฏิมาเดิมสมัยสุโขทัย และอักษรและอักษรวิธีที่ปรากฏในจาริกฐานพระปฏิมาสมัยรัตนโกสินทร์ จากนั้นจึงเป็นคำอ่านจาริกฐานพระพุทธรูปในวัดพระเชตุพน คือ จาริกฐานพระพุทธรูปทิตโส จาริกฐานพระพุทธรูปผ้าขาวทอง จาริกฐานพระพุทธรูปพระเจ้าแสน จาริกฐานพระพุทธรูปพระนายคัมภอง จาริกฐานพระพุทธรูปแม่ศรีมหาตา จาริกฐานพระเจ้าตนนี้ และจาริกฐานพระพุทธรูปนายจอมเกรี ซึ่งค้นพบใหม่ในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งจาริกพระนามพระพุทธรูปในศาลาการเปรียญและพระวิหารทิศซึ่งเป็นพระนามที่รัชกาลที่ ๔ พระราชทาน

ด้วยเหตุนี้หนังสือ “พระพุทธปฏิมาวัดโพธิ์” จึงเป็นหนังสือที่มีความน่าสนใจ เพราะเป็นการศึกษาพระพุทธปฏิมาของวัดพระเชตุพนแบบสหวิทยาการ กล่าวคือ เป็นการศึกษาทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ และศิลปจารึก เพื่อให้ ข้อมูลหลักฐานมีความครอบคลุมรอบด้าน นอกจากนี้ในท้ายเล่มยังมีแผนผังตำแหน่ง พระพุทธรูปในพระระเบียง พระวิหารคด ฯลฯ ลงไว้เพื่อผู้สนใจสามารถนำมาใช้เป็น คู่มือในการศึกษาได้ด้วยตนเอง

หนังสือ “พระพุทธปฏิมาวัดโพธิ์” จึงน่าจะเป็นหนังสือสำหรับผู้สนใจ ไทยศึกษาอีกเล่มหนึ่งที่สามารถช่วยให้เรามีความเข้าใจพระพุทธรูปสำคัญในวัดพระเชตุพน วิมลมังคลารามได้อย่างชัดเจนและรอบด้านทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และศิลปจารึก

หนังสืออ้างอิง

พระพุทธปฏิมาวัดโพธิ์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง ๒๕๕๕.